

प्रदेश स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक, २०८०

प्रस्तावना: प्रदेश स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ लाई समसामयिक संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकाले,

प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम "प्रदेश स्वास्थ्य सेवा (पहिलो संशोधन) ऐन, २०८०" रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **प्रदेश स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ को दफा २ मा संशोधन:** प्रदेश स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ (यस पछि "मूल ऐन" भनिएको) को दफा २ को,-

(१) खण्ड (क) मा "र सो शब्दले" भन्ने शब्दहरू पछि "आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, आयुर्वेद अस्पताल एवम्" भन्ने शब्दहरू थप गरिएको छ।

(२) खण्ड (छ) पछि देहायको खण्ड (छ१) थप गरिएको छ:

"(छ१) "ग्रामिण अल्ट्रासाउण्ड" भन्नाले नर्सिङ्ग विषयमा कम्तिमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरी कम्तिमा एक्काईस दिनको अल्ट्रासोनोग्राफी सम्बन्धी तालिम प्राप्त गरेका नर्सिङ्ग स्टाफले पोर्टेबल अल्ट्रासोनोग्राफी मेशिन प्रयोग गरी गर्भवती महिलाको गर्भ र सो गर्भमा रहेको शिशुको स्वास्थ्य अवस्था र जटिलता पहिचान गर्ने तथा आवश्यकता अनुसार प्रेषण गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ।"

(३) खण्ड (ठ) पछि देहायका खण्ड (ठ१), (ठ२) र (ठ३) थप गरिएको छ:

(ठ१) "प्राविधिक समिति" भन्नाले दफा २५ बमोजिमको स्वास्थ्य संस्था अनुगमन तथा नियमन प्राविधिक समिति सम्झनु पर्छ।

(ठ२) "फार्मसी" भन्नाले कानून बमोजिम दर्ता भई औषधी व्यवस्था विभागबाट स्वीकृत लिई वा अस्पताल फार्मसी निर्देशिका बमोजिम स्थापना भई औषधी, औषधीजन्य सामग्री, चिकित्सकीय मेशिन, औजार तथा उपकरण बिक्री वितरण गर्ने अस्पताल परिसर भित्र वा बाहिर रहेको औषधी पसल सम्झनु पर्छ।

(ठ३) "परिषद्" भन्नाले प्रदेश स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद् सम्झनु पर्छ।"

(४) खण्ड (ड) मा रहेको "सामाजिक विकास" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "स्वास्थ्य हेर्ने" भन्ने शब्दहरू राखिएको छ।

(५) खण्ड (ढ) पछि देहाय बमोजिमको खण्ड (ढ१) थप गरिएको छ:

"(ढ१) "व्यवस्थापन समिति" भन्नाले ऐनको दफा २६क. बमोजिम गठन हुने स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ।"

(६) खण्ड (द) को सट्टा देहाय बमोजिमको खण्ड (द) राखिएको छ:

"(द) "स्वास्थ्य संस्था" भन्नाले आधुनिक, आयुर्वेदिक, वैकल्पिक, युनानी, आम्ची र होमियोप्याथि चिकित्सा तथा जनस्वास्थ्यसँग सम्बन्धित जुनसुकै सरकारी विभाग, निर्देशनालय, अस्पताल, केन्द्र, कार्यालय, प्रयोगशाला, चिकित्सालय र प्रतिष्ठान जस्ता सार्वजनिक स्वास्थ्य संस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका अन्य सार्वजनिक वा निजि वा सहकारी वा सामुदायिक वा गैह सरकारी अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थालाई समेत सम्झनुपर्छ।"

(७) खण्ड (द) पछि देहाय बमोजिमको खण्ड (द१) र (द२) थप गरिएको छः

"(द१) "स्वास्थ्यकर्मी" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्वास्थ्यकर्मीको रूपमा सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ।

(द२) "स्वास्थ्य सेवा" भन्नाले प्रवर्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक र प्रशामक स्वास्थ्य सेवा सम्झनु पर्छ।"

३. मूल ऐनको दफा ३ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ३ को उपदफा (४) पछि देहाय बमोजिम उपदफा (५) थप गरिएको छः

(५) मन्त्रालयले यस दफा बमोजिमको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा लगायत स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन सम्बन्धमा स्थानीय तहलाई आवश्यक सहयोग एवम् सहजीकरण गर्न सक्नेछ।

४. मूल ऐनको दफा ६ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ६ को,-

(१) उपदफा (२) मा रहेको "भौगोलिक दूरी" भन्ने शब्दहरू झिकिएको छ।

(२) उपदफा (५) को सट्टा देहाय बमोजिम उपदफा (५) राखिएको छः

"(५) स्वास्थ्य संस्था वा स्वास्थ्य सम्बन्धी शिक्षण संस्थाले स्वास्थ्य सेवा वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा मन्त्रालयले तोकेको वा जारी गरेको मापदण्ड वा प्रोटोकल वा निर्देशिका बमोजिम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ।"

(३) उपदफा (५) पछि देहाय बमोजिम उपदफा (६) र (७) थप गरिएको छः

"(६) उपदफा (५) बमोजिम पूर्वाधार निर्माण, स्वास्थ्य औजार उपकरण, जनशक्ति र स्वास्थ्य सेवा वा कार्यक्रम लगायतका विषयमा मन्त्रालयले तोकेको मापदण्ड पुरा गरेको स्वास्थ्य संस्था वा शिक्षण संस्थालाई आशयपत्र दिन वा सेवा सञ्चालन अनुमति दिन वा स्तरोन्नति गर्न वा नवीकरण गर्न सक्नेछ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम मन्त्रालयले पूर्वाधार निर्माण, स्वास्थ्य औजार उपकरण, जनशक्ति र स्वास्थ्य सेवा लगायतको सम्पूर्ण मापदण्डलाई एकसय प्रतिशत निर्धारण गरी सो वस्तुगत मापदण्डको सूची र प्राप्त गर्नुपर्ने अङ्क प्रतिशत समेत तोक्न सक्नेछ।"

५. मूल ऐनको दफा ७ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ७ को सट्टा देहायको दफा ७ राखिएको छः

"७. शुल्क वा दस्तुर सम्बन्धी व्यवस्था: (१) अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्था स्थापनाका लागि आशयपत्र प्राप्त गर्न वा सेवा सञ्चालन अनुमति प्राप्त गर्न वा स्तरोन्नति गर्न वा नवीकरण गर्न सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले तोकिए बमोजिमको शुल्क वा दस्तुर तोकिए बमोजिमको निकायमा बुझाउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको शुल्क वा दस्तुर प्राविधिक समितिको सिफारिस र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमतिमा मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार हेरेफेर वा थपघट गर्न सक्नेछ र त्यस्तो शुल्क वा दस्तुर हेरेफेर वा थपघट गरेको व्यहोरा प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ।

६. मूल ऐनको दफा ८ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ८ को,-

(१) उपदफा (१) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशहरू झिकिएका छन्।

(२) उपदफा (१) पछि देहाय बमोजिम उपदफा (१क), (१ख) (१ग) र (१घ) थप गरिएको छः

"(१क) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि स्थापना हुने देहाय बमोजिमका स्वास्थ्य संस्थाको देहाय बमोजिम जग्गा हुनुपर्नेछः

(क) २५ देखि ५० शैयासम्मको अस्पतालको लागि तोकिएको मध्ये २५% आफ्नै स्वामित्वको जग्गा,

(ख) ५० शैयाभन्दा माथिका अस्पतालहरूको लागि तोकिएको मध्ये ५०% आफ्नै स्वामित्वको जग्गा,

(ग) खण्ड (क) र (ख) बाहेकको मापदण्ड बमोजिम आवश्यक पर्ने जग्गा वा भवन २० वर्ष वा सो भन्दा बढी अवधिको लागि भाडा वा लिजमा लिएको र सो भाडा वा लिज सम्झौता स्थानीय तहबाट प्रमाणित भएको हुनु पर्नेछ।

(१ख) यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि स्थापन भएका स्वास्थ्य संस्थाले उपदफा (१क) प्रारम्भ भएको मितिले पाँच वर्षभित्र सो बमोजिमको व्यवस्था गरी सक्नु पर्नेछ।

(१ग) उपदफा (१) बमोजिम आशयपत्र प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि प्राविधिक समितिबाट कुनै स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन गर्दाको बखत नै त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाले सेवा सञ्चालन वा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्नका लागि तोकिए बमोजिमको न्यूनतम मापदण्ड पूरा गरी सकेको पाईएमा त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थालाई आशयपत्र प्रदान गरिएको अवधि भित्र पनि सेवा सञ्चालन वा विस्तार वा स्तरोन्नति अनुमति दिनका लागि समितिले मन्त्रालयमा सिफारिस गर्न सक्नेछ।

(१घ) पच्चीस शैया वा सो भन्दा बढी शैया सञ्चालन गर्ने स्वास्थ्य संस्थाले प्रचलित वातावरण सम्बन्धि कानून बमोजिम संक्षिप्त वा प्रारम्भिक वातावरण परिक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन समेत पेश गर्नु पर्नेछ।"

७. मूल ऐनको दफा ११ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) पछि देहाय बमोजिमको उपदफा (४) थप गरिएको छ:

"(४) उपदफा (१) बमोजिम स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालले विद्युतीय माध्यमबाट निवेदन दिन र अनुमति प्राप्त गर्न सक्नेछन्।"

८. मूल ऐनको दफा १२ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १२ को सट्टा देहायको दफा १२ राखिएको छ:

"१२. थप सेवा विस्तार गर्न अनुमति लिनु पर्ने: कुनै अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले थप सेवा विस्तार गर्न चाहेमा दफा ११ बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गर्नु पर्नेछ।"

९. मूल ऐनको दफा १३ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १३ को,-

"(१) उपदफा (१) को "प्रयोजनका लागि" भन्ने शब्दहरू पछि "एक पटकको लागि मन्त्रालयले पैतीस दिने सूचना प्रकाशन गर्नेछ र सो सूचना बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाले" भन्ने शब्दहरू थप गरिएको छ।

(२) उपदफा (५) मा देहाय बमोजिमको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश राखिएको छ:

"तर यसरी कुनै स्वास्थ्य संस्थाको अनुमति पत्र रद्द गर्नु पर्ने भएमा रद्द गर्नु अघि मन्त्रालयले १५ दिन भित्र पेश गर्ने गरी सफाईको मौका दिनुपर्नेछ।"

१०. मूल ऐनको दफा १५ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १५ को-

(१) उपदफा (४) पछि देहाय बमोजिमको उपदफा (५) र (६) थप गरिएको छ:

"(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि तोकिएको म्याद भित्र नवीकरण नगरेका र हाल सञ्चालनमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाले एक पटकको लागि मात्र यो उपदफा प्रारम्भ भएको मितिले नब्बे दिनभित्र नवीकरण गर्न निवेदन दिनुपर्नेछ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम नवीकरणका लागि प्राविधिक समितिको अनुगमन प्रतिवेदन र सिफारिसको आधारमा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले प्रति वर्ष जति दस्तुर तिर्नु पर्ने हो सो दस्तुरको अतिरिक्त पाँच गुणा थप दस्तुर लिई मन्त्रालयले म्याद समाप्त भएको मिति देखि नै लागू हुने गरी नवीकरण गर्न सक्नेछ। यसरी नवीकरण गर्नु पूर्व मन्त्रालयले त्यस्तो स्वास्थ्य संस्थाको नाम, ठेगाना र स्वास्थ्य संस्थाको प्रकृति खुल्ने गरी तोकिए बमोजिम सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ।"

११. मूल ऐनको दफा १८ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १८ को सट्टा देहायको दफा १८ राखिएको छ:

"१८. दुईवटा स्वास्थ्य संस्थामा काम गर्न नपाउने: (१) कुनै पनि सरकारी स्वास्थ्य संस्थामा आबद्ध चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले कुनै एउटा स्वास्थ्य संस्थामा सेवा प्रदान गर्न करार गरेको वा नियुक्त भएको समयमा अर्को स्वास्थ्य संस्थामा सोही बखत काम गर्न वा सेवा प्रदान गर्न पाउने छैन।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित समयका अतिरिक्त समयमा सेवा प्रदान गर्न चाहने चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले मन्त्रालयबाट अनुमति लिएर मात्र अतिरिक्त समयमा सेवा प्रदान गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमति प्रदान गर्दा उपदफा (१) बमोजिमका चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले कार्यालयको काममा बाधा नपर्ने गरी र कार्यालयको आवश्यकतानुसार जुनसुकै बेला उपस्थित हुने शर्त राखी मन्त्रालयले अनुमति दिन सक्नेछ।

(४) स्वास्थ्यकर्मीलाई अतिरिक्त समयमा काम गर्न अनुमति दिने सम्बन्धि अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।"

१२. मूल ऐनको दफा १९ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १९ को सट्टा देहायको दफा १९ राखिएको छ:

"१९. स्व: मूल्याङ्कन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने: (१) अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले आफुले प्रदान गरेको स्वास्थ्य सेवा तोकिए बमोजिमको गुणस्तर तथा मापदण्ड बमोजिम भए नभएको सम्बन्धमा हरेक वर्ष स्व:मूल्यांकन गरी आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ३५ दिन भित्र तोकिए बमोजिमको ढाँचामा मन्त्रालयमा स्व:मूल्यांकन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पेश भएको प्रतिवेदन बमोजिम गुणस्तर भए नभएको सम्बन्धमा यकिन गर्नु पर्ने देखिएमा मन्त्रालयले प्राविधिक समितिलाई अनुगमन गर्न खटाउन सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिमा प्रतिवेदन पेश नगर्ने अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाको मन्त्रालयले सेवा सञ्चालनमा रोक लगाउन सक्नेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको स्व: मूल्याङ्कन प्रतिवेदन पेश नगर्ने अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थालाई तोकिए बमोजिम जरिवाना गरिनेछ।

१३. मूल ऐनको दफा २० मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २० को उपदफा (४) पछि देहाय बमोजिमको उपदफा (५) र (६) थपिएका छन्:

"(५) यस दफा बमोजिम स्थानीय तहको क्षेत्राधिकार भित्रका अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाको मन्त्रालय र मन्त्रालय मातहतका निकायले गुणस्तर तथा मापदण्ड सम्बन्धि अनुगमन गर्न सक्नेछ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम अनुगमन गर्दा स्थानीय तहको कानून निर्माण भइ सकेको भए स्थानीय तहको कानून बमोजिम र स्थानीय तहको कानून निर्माण भइ नसकेको भए प्रदेश तथा संघीय कानून बमोजिम अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाको गुणस्तर तथा मापदण्ड अनुगमन तथा नियमन गर्नु पर्नेछ।"

१४. मूल ऐनको दफा २२ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २२ को सट्टा देहायको दफा २२ राखिएको छ:

"२२. समिति गठन: (१) प्रदेशभित्रको स्वास्थ्य तथा जनसंख्या सम्बन्धी काम कारवाहीको, अनुगमन र नियमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन, बहुक्षेत्रीय समन्वय र सहकार्य अभिवृद्धि गर्न एवं स्वास्थ्य तथा जनसंख्या सम्बन्धी नीतिगत निर्देशन दिने लगायतका कार्यका लागि प्रदेश स्वास्थ्य तथा जनसंख्या समिति गठन हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहनेछन्:

(क) मन्त्री, मन्त्रालय, -अध्यक्ष

(ख) प्रमुख सचिव, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषदको कार्यालय -सदस्य

(ग) उपाध्यक्ष, प्रदेश नीति तथा योजना आयोग -सदस्य

(घ) सचिव, सबै प्रदेश मन्त्रालय तथा सचिवालय -सदस्य

(ङ) उपकुलपति, मदन भण्डारी स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान -सदस्य

(च) निर्देशक, स्वास्थ्य निर्देशनालय -सदस्य

(छ) स्वास्थ्य वा जनसंख्या क्षेत्रमा कम्तिमा १० वर्ष अनुभव

प्राप्त गरेको व्यक्तिहरू मध्येबाट मन्त्रालयले मनोनीत

गरेको कम्तीमा एक जना महिला सहित ३ जना -सदस्य

(ज) सचिव, मन्त्रालय -सदस्य सचिव

(३) उपदफा (२) को खण्ड (छ) बमोजिम मनोनित सदस्यको पदावधि ३ वर्षको हुनेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको पदावधि पूरा नहुदै मन्त्रालयले उपदफा (२) को खण्ड (छ) बमोजिम मनोनित हुने सदस्यलाई जुनसुकै बखत पदमुक्त गर्न सक्नेछ। यसरी निजलाई पदमुक्त गर्नु अघि सफाइको मौका दिनु पर्नेछ।

(५) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा प्रमुख सचिवले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ।

(६) समितिको बैठक अध्यक्षको अनुमतिमा आवश्यकता अनुसार सदस्य सचिवले बोलाउनेछ।

(७) समितिको सचिवालय मन्त्रालयमा हुनेछ।

(८) समितिमा आवश्यकता अनुसार विज्ञ वा अन्य सम्बन्धित व्यक्तिलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ।

(९) स्वास्थ्य तथा जनसंख्या सम्बन्धी कार्यक्रम तथा योजनाको कार्यान्वयन, समन्वय अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्न, प्रदेश र स्थानीय तह बिचको समन्वय र सहकार्य प्रभावकारी बनाउन, स्वास्थ्य समस्या पहिचान र समाधान गर्न, अभिलेख र प्रतिवेदन प्रणाली सुधार गर्न, विपद् तथा महामारीमा समन्वयात्मक रूपमा काम गर्न र जनस्वास्थ्य व्यवस्थापनको लागि मन्त्रालयले प्रत्येक जिल्लामा देहाय बमोजिमको जिल्ला जनस्वास्थ्य समन्वय समिति गठन गर्न सक्नेछ।

(क) प्रमुख, स्वास्थ्य कार्यालय	-अध्यक्ष
(ख) प्रमुख, प्रादेशिक अस्पताल	-सदस्य
(ग) प्रमुख, जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	-सदस्य
(घ) अधिकृत प्रतिनिधि, जिल्ला समन्वय समिति	-सदस्य
(ङ) प्रमुख, स्वास्थ्य महाशाखा वा शाखा, सबै स्थानीय तह	-सदस्य
(च) समितिले आवश्यक ठानेको कुनै निकाय वा बिज्ञ	-सदस्य"

१५. मूल ऐनको दफा २३ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २३ को,-

(१) उपदफा (१) को विभिन्न खण्डमा रहेका "सिफारिस गर्ने" वा "सुझाव दिने" भन्ने शब्दहरूको सट्टामा "निर्देशन दिने" शब्दहरू राखिएका छन्।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ज) पछि देहाय बमोजिमको खण्ड (झ) थप गरिएको छः

"(झ) प्रदेशमा जनसंख्या तथा बसाईसराई व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति र योजना तर्जुमा गर्न निर्देशन दिने,"

१६. मूल ऐनको दफा २५ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २५ को सट्टा देहायको दफा २५ राखिएको छ :

"२५. प्राविधिक समितिको गठन: (१) स्वास्थ्य तथा जनसंख्या, रोग रोकथाम र नियन्त्रण सम्बन्धी नीति, कानून, रणनीति, योजना र कार्यक्रम लगायतका विषयमा प्राविधिक सल्लाह, सुझाव र सिफारिस गर्न र जुनसुकै स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, सञ्चालन अनुमति, स्तरोन्नति, सेवाको गुणस्तर सुनिश्चितता गर्न, गुणस्तर मापदण्ड निर्माण तथा सिफारिस गर्न, मापदण्ड बमोजिम स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन भए नभएको अनुगमन गर्न, यस ऐन तथा यस ऐन अन्तरगत बनेको नियम बमोजिम सञ्चालन नभएको वा दफा ६६ बमोजिमको कार्य गरेमा मन्त्रालय समक्ष कारबाहीको सिफारिस गर्न मन्त्रालयमा स्वास्थ्य संस्था अनुगमन तथा नियमन प्राविधिक समिति रहनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहनेछन्:-

(क) प्रमुख, अस्पताल विकास तथा चिकित्सा सेवा महाशाखा,

मन्त्रालय

-संयोजक

(ख) प्रमुख, योजना, अनुगमन तथा जनस्वास्थ्य महाशाखा,	
मन्त्रालय	-सदस्य
(ग) कानून अधिकृत, मन्त्रालय	-सदस्य
(घ) आयुर्वेद चिकित्सक/नर्सिंग अधिकृत, मन्त्रालय	-सदस्य
(ङ) बरिष्ठ जनस्वास्थ्य अधिकृत, मन्त्रालय	-सदस्य सचिव

(३) उपदफा (२) बमोजिमको प्राविधिक समितिको कार्यलाई अझ सहज, छिटो छरितो, चुस्त र प्रभावकारी बनाउनका लागि उपसमिति गठन गरी काम गराउन सक्नेछ।

(४) उपदफा (२) बमोजिमको प्राविधिक समितिको संयोजकले स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन र नियमन गर्ने प्रयोजनको लागि सरकारी स्वास्थ्य संस्थाबाट आवश्यकता अनुसार विषय विज्ञ आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(५) उपदफा (२) बमोजिमको प्राविधिक समितिको सचिवालय संयोजक कार्यरत रहने निकायको कार्यालयमा रहनेछ।

(६) उपदफा (२) बमोजिमको प्राविधिक समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार संयोजकको अनुमतिमा सदस्य सचिवले बोलाउनेछ।

(७) उपदफा (२) बमोजिमको प्राविधिक समितिले आवश्यकता अनुसार समितिको बैठकमा सम्बन्धित विषय विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(८) उपदफा (२) बमोजिमको प्राविधिक समितिलाई मन्त्रालयले प्रदेशको नियमन क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन, नियमन र व्यवस्थापन एवं संघ र स्थानीय तहका स्वास्थ्य संस्थाबीच प्रदेशले समन्वय र सहकार्य गर्ने सम्बन्धमा थप कार्यविवरण तोक्न सक्नेछ।

(९) प्राविधिक समितिको बैठक र कार्य सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

१७. मूल ऐनको दफा २६ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २६ को सट्टा देहाय बमोजिमको दफा २६ राखिएको छः

"२६. प्राविधिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: प्राविधिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) स्वास्थ्य तथा जनसंख्या र रोग रोकथाम तथा नियन्त्रण सम्बन्धी नीति, रणनीति, योजना तर्जुमा गरी मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,

(ख) स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा रोग नियन्त्रण र रोकथाम सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालनका लागि निर्देशिका, कार्यविधि, मार्गदर्शन र मापदण्ड तर्जुमा गरी मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,

- (ग) स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुनिश्चितता, स्तरोन्नति र सञ्चालन गर्न मापदण्ड निर्माण गरी मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (घ) खण्ड (ग) बमोजिम तोकिएको मापदण्ड अनुरूप स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन भए नभएको अनुगमन गर्ने र नियमन गर्न मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (ङ) स्वास्थ्य संस्थाको प्रमाणीकरण (सर्टिफिकेसन) र प्रत्यायन (एन्क्रीडीटेसन) मापदण्ड तर्जुमा गरी सो बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाको वर्गीकरण गर्न मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (च) प्रत्यायोजन तथा प्रमाणीकरण मापदण्ड बमोजिम सेवा प्रवाह भए नभएको अनुगमन र मूल्याङ्कन गरी आवश्यक कारबाहीका लागि मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (छ) प्राविधिक समितिमा प्राप्त उजुरी उपर छानबिन गरी पूर्वाधार लगायत न्यूनतम सेवा मापदण्ड पूरा नगरेको स्वास्थ्य संस्थाको सेवा आंशिक वा पूर्ण रूपमा बन्द गर्न मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (ज) प्रदेश स्तरीय ओषधी र जनस्वास्थ्य निगरानी सम्बन्धी कार्य गर्न मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (झ) स्वास्थ्य सम्बन्धी अनुसन्धानका विषय र प्राथमिकता निर्धारण गर्न मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (ञ) चिकित्सक र स्वास्थ्यकर्मीको स्वास्थ्य सेवा प्रदान सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने तथा कानून र मापदण्ड विपरित सेवा प्रदान गरेको पाइएमा कारबाहीको लागि मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (ट) प्राविधिक समितिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ।"

१८. मूल ऐनमा परिच्छेद ४क थप: मूल ऐनको परिच्छेद-४ पछि देहाय बमोजिमको परिच्छेद- ४क. थप गरिएको छ:

"परिच्छेद -४क.

स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

२६क. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति: (१) प्रदेश मातहत सम्बन्धित जिल्लामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूको सेवा, श्रोत साधनको चुस्त र प्रभावकारी रूपमा व्यवस्थापन र परिचालन गरी स्वास्थ्य सेवाको विकास, विस्तार गर्न त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्य सुव्यवस्थित, कुशल, सुदृढ, प्रभावकारी, पारदर्शी र नागरिकमैत्री बनाई नागरिकलाई गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न क्लिनिकल स्वास्थ्य सेवा प्रदान

गर्ने प्रदेश सरकारको हरेक जिल्लाका अस्पताल र आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको लागि छुट्टाछुट्टै स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अस्पतालको हकमा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहनेछन्:

- (क) कम्तीमा स्नातक तह उत्तिर्ण गरी सामाजिक क्षेत्रमा क्रियाशिल व्यक्ति मध्येबाट मन्त्रालयले मनोनित गरेको व्यक्ति -अध्यक्ष
- (ख) प्रमुख/अध्यक्ष वा निजले तोकेको स्वास्थ्य संस्था अवस्थित स्थानीय तहको निर्वाचित प्रतिनिधि -सदस्य
- (ग) प्रमुख, सम्बन्धित जिल्लाको स्वास्थ्य कार्यालय -सदस्य
- (घ) अधिकृत प्रतिनिधि, सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय -सदस्य
- (ङ) अधिकृत प्रतिनिधि, प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय/प्रदेश लेखा नियन्त्रक इकाई कार्यालय -सदस्य
- (च) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको वरिष्ठ चिकित्सक/स्वास्थ्यकर्मी -सदस्य
- (छ) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको नर्सिङ्ग प्रमुख/प्रशासन प्रमुख -सदस्य
- (ज) मन्त्रालयले मनोनित गरेका कम्तीमा स्नातक तह उत्तिर्ण गरी सामाजिक क्षेत्रमा क्रियाशिल (१ महिला सहित ३ जना) व्यक्ति -सदस्य
- (झ) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था/अस्पतालको प्रमुख -सदस्य-सचिव

(३) उपदफा (१) बमोजिमको आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको हकमा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहनेछन्:

- (क) कम्तीमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरी सामाजिक क्षेत्रमा क्रियाशिल व्यक्ति मध्येबाट मन्त्रालयले मनोनित गरेको व्यक्ति -अध्यक्ष
- (ख) प्रमुख, सम्बन्धित जिल्लाको स्वास्थ्य कार्यालय -सदस्य
- (ग) अधिकृत प्रतिनिधि, सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय -सदस्य
- (घ) प्रमुख/अध्यक्ष वा निजले तोकेको स्वास्थ्य संस्था अवस्थित स्थानीय तहको निर्वाचित प्रतिनिधि -सदस्य
- (ज) कम्तीमा स्नातक तह उत्तिर्ण गरी सामाजिक क्षेत्रमा क्रियाशिल (१ महिला सहित २ जना) व्यक्ति -सदस्य
- (झ) प्रमुख, आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र -सदस्य-सचिव

(४) उपदफा (२) र (३) बमोजिमको व्यवस्थापन समितिमा स्वास्थ्य संस्था रहेको प्रदेश निर्वाचन क्षेत्रबाट प्रतिनिधित्व गर्ने प्रदेश सभा सदस्य अस्पताल व्यवस्थापन समितिको प्रमुख सल्लाहकार हुनेछन्।

(५) यो दफा प्रारम्भ भएपछि उपदफा (२) र (३) बमोजिमको व्यवस्थापन समिति मन्त्रालयले गठन गर्नेछ।

(६) व्यवस्थापन समितिले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विषय विज्ञलाई व्यवस्थापन समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(७) व्यवस्थापन समितिको बैठक कम्तीमा दुई महिनामा एक पटक बस्नु पर्नेछ।

तर आवश्यकता अनुसार व्यवस्थापन समितिको बैठक बस्न यस उपदफाले बाधा पार्नेछैन।

(८) व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(९) उपदफा (२) र (३) बमोजिमको व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष निजलाई नियुक्त गर्ने मन्त्री पद मुक्त भएमा स्वतः पदमुक्त हुनेछ।

(१०) उपदफा (२) र (३) बमोजिमको व्यवस्थापन समितिको मनोनित सदस्यको पदावधि २ (दुई) वर्षको हुनेछ।

तर मन्त्रालयले आवश्यक ठानेमा मनोनित पदाधिकारी तथा सदस्यको पदावधिमा अर्को एकवर्षको एक अवधि थप गर्न सक्नेछ।

(११) देहायको अवस्थामा उपदफा (२) र (३) बमोजिमको व्यवस्थापन समितिमा रहने मनोनित सदस्यको पद रिक्त हुनेछः

(क) निजले मन्त्रालय समक्ष लिखित राजीनामा दिएमा,

(ख) निजको मृत्यु भएमा,

(ग) फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट कसूरदार ठहरिएमा,

(घ) स्वास्थ्य संस्थाको हित विपरित आचरण वा काम गरेमा,

(ङ) स्वास्थ्य संस्थाको सम्पत्ति र अधिकारको दुरुपयोग गरेमा वा सम्पत्तिमा हानि नोक्सानी पुऱ्याएमा,

(च) कार्य क्षमता अभाव भई मन्त्रालयले पदमुक्त गरेमा।

(१२) उपदफा (११) को खण्ड (घ), (ङ) र (च) मा उल्लेखित अवस्थामा मन्त्रालयले जुनसुकै बखत मनोनित हुने सदस्यलाई पदमुक्त गर्न सक्नेछ।

(१३) उपदफा (१२) बमोजिम मनोनित हुने सदस्यलाई पदमुक्त गर्दा पन्ध्र दिन भित्र पेश गर्ने गरी सफाइको मौका दिनु पर्नेछ।

(१४) व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष लगायत सदस्य र पदाधिकारीले व्यवस्थापन समितिको कोषमा व्ययभार पर्नेगरी मापदण्ड बमोजिमको बैठक भत्ता र खाजा खर्च बाहेक अन्य कुनै पनि किसिमको पारिश्रमिक, भत्ता, पारवहन सुबिधा, सवारी साधन लगायतका सुबिधा पाउने छैनन्।

२६ख. व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) दफा २६क. को उपदफा (२) बमोजिम गठन हुने स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

- (क) स्वास्थ्य संस्थाको व्यवस्थापन र सञ्चालन सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- (ख) स्वास्थ्य संस्थाको विकास र विस्तारका लागि नीति, योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी स्वीकृतिका लागि मन्त्रालयमा पेश गर्ने,
- (ग) स्वास्थ्य संस्थाको व्यवस्थापन समितिको वार्षिक बजेट र कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने, तर प्रदेश सरकार वा संघीय सरकारबाट स्वीकृत प्राप्त बजेट तथा कार्यक्रम व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत गर्नु नपर्ने,
- (घ) स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक सम्पत्तिको निर्माण, विकास, विस्तार, रेखदेख, संरक्षण तथा मर्मत सम्भार गर्ने,
- (ङ) स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवाको सञ्चालन सुधार र विस्तारका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत र साधनको पहिचान तथा खोजी गर्ने,
- (च) बहिरङ्ग तथा अन्तरङ्ग चिकित्सा लागयतका स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवा, प्रयोगशाला सेवा, इमेजिंग सेवा, फार्मसी सेवा, रजिष्ट्रेसन तथा अन्य स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराए वापत शुल्क वा छुट निर्धारण गर्ने वा निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने कुराको निर्णय गरी स्वीकृतिको लागि मन्त्रालयमा सिफारिस गर्ने,
- (छ) स्वास्थ्य संस्थाको व्यवस्थापन समितिको आफ्नै आय पर्याप्त भएमा सो आयबाट व्यहोर्ने गरी सेवा, सुबिधा र प्रोत्साहन निर्धारण वा वृद्धि गर्ने,
- (ज) स्वास्थ्य संस्थामा भए गरेका कार्यहरूको समिक्षा गर्ने, प्रतिवेदन गर्ने र आवश्यक निर्णय लिने,
- (झ) स्वास्थ्य संस्थाका जनशक्तिको वृत्ति विकासका लागि आवश्यक कार्य गर्ने,

- (ज) मन्त्रालयले स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन सम्बन्धमा दिएको आदेश, निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने,
- (ट) व्यवस्थापन समितिको कार्य प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्नको लागि आवश्यकता अनुसार उपसमिति वा कार्यटोली गठन गरी त्यस्तो उपसमिति वा कार्यटोलिको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा कार्यविधि तोक्ने,
- (ठ) स्वास्थ्य संस्थाको उद्देश्य प्राप्तिको लागि आवश्यक पर्ने अन्य कार्यहरू मन्त्रालयको स्वीकृति लिई गर्ने, गराउने।

(२) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

- (क) व्यवस्थापन समितिको नेतृत्व गर्ने,
- (ख) व्यवस्थापन समितिको बैठक बोलाउन सदस्य सचिवलाई निर्देशन दिने,
- (ग) व्यवस्थापन समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्ने र बैठक सञ्चालन गर्ने,
- (घ) व्यवस्थापन समितिको कुनै निर्णय प्रक्रियामा मत बराबर हुँदा निर्णायक मत दिने,
- (ङ) व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूको कामको बाँडफाँड गर्ने,
- (च) स्वास्थ्य संस्थाको निर्माण, विकास र विस्तार गर्न नेतृत्व गर्ने,
- (छ) स्वास्थ्य संस्थाको लागि श्रोत साधनको पहिचान र खोजी गर्ने,
- (ज) निर्णय र कार्यक्रम कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने, समिक्षा गराउने र आवश्यक निर्देशन दिने,
- (झ) मन्त्रालय र व्यवस्थापन समितिबीच समन्वय कायम गर्ने।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षले व्यवस्थापन समितिको बैठक, स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन, समिक्षा, विकास, विस्तार, समन्वय र समितिले ठहर्‍याएका अन्य उपयुक्त कार्यमा बाहेक स्वास्थ्य संस्थामा दैनिक उपस्थिति हुनुपर्ने छैन र स्वास्थ्य संस्थाको दैनिक प्रशासनिक र आर्थिक क्रियाकलापमा अध्यक्षले हस्तक्षेप गर्नु हुँदैन।

(४) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको सदस्य-सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

- (क) व्यवस्थापन समितिको निर्णय प्रमाणित गर्ने,
- (ख) व्यवस्थापन समितिले गरेका निर्णय कार्यान्वयन गर्ने गराउने,
- (ग) स्वास्थ्य संस्थाको व्यवस्थापन र सञ्चालन गर्ने,
- (घ) नीति, योजना, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने,
- (ङ) स्वीकृत कार्यक्रम नीति, कानून र कार्यविधि अनुसार सञ्चालन गर्ने,
- (च) सम्पतिको रेखदेख, संरक्षण तथा मर्मत सम्भार गर्ने, गराउने,
- (छ) जनशक्तिको परिचालन र वृत्ति विकास सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- (ज) प्रचलित कानून बमोजिम आर्थिक र प्रशासन सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- (झ) बैठकको कार्य सूची तयार गर्ने र अध्यक्षसँग परामर्श गरी बैठक बोलाउने,
- (ञ) स्वास्थ्य संस्थाको दैनिक प्रशासनिक र आर्थिक प्रशासन सँग सम्बन्धित कार्यहरू गर्ने, गराउने,
- (ट) मन्त्रालयले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने।

२६ग. **कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था:** (१) स्वास्थ्य संस्थाको सेवा प्रवाह गराउन स्वास्थ्य संस्थाको स्वीकृत दरबन्दी बमोजिमका कर्मचारीबाट अपुग भएमा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले व्यवस्थापन समितिको कोषबाट आर्थिक भार व्यहोर्ने गरी सेवा करारमा कर्मचारी नियुक्ति गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका कर्मचारीको सेवा करारमा नियुक्ति गर्नु अघि ती कर्मचारीको पद नाम, सेवा, समूह र संख्या सहितको व्यवस्थापन समिति तर्फको संगठन संरचना र दरबन्दी व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा मन्त्रालयबाट स्वीकृत गर्नु पर्नेछ।

(३) व्यवस्थापन समितिको आम्दानी पर्याप्त भएमा स्वास्थ्य संस्थामा काम गर्ने कर्मचारीलाई व्यवस्थापन समितिको स्रोतबाट व्यहोर्ने गरी व्यवस्थापन समितिको निर्णय बमोजिम थप सुविधा दिन सक्नेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम व्यवस्थापन समितिको कोषबाट आर्थिक भार पर्ने गरी नियुक्त कर्मचारीको पारिश्रमिक, सेवा, शर्त र सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था प्रदेश सरकारले तोके बमोजिम हुनेछ।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि व्यवस्थापन समितिको कोषबाट तलब भत्ता प्रदान गर्ने गरी करारमा कर्मचारी नियुक्ति गर्दा प्रदेश लोक सेवा आयोगले त्यस्तो प्रकृतिको कर्मचारी छनोट गर्दा अपनाउने प्रतिस्पर्धात्मक

विधि अपनाई मन्त्रालयले तोकेको कार्यविधि बमोजिम छनौट गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

२६घ. व्यवस्थापन समितिको कोष सम्बन्धी व्यवस्था: (१) व्यवस्थापन समितिको नाममा एउटा छुट्टै कोष रहनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कोषमा देहाय बमोजिमका रकम रहने छन्:

(क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,

(ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम,

(ग) स्वदेशी, संघ, संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त रकम,

(घ) विदेशी सरकार, संघ, संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त रकम,

(ङ) स्वास्थ्य सेवा, फार्मोसी, प्रयोगशाला, इमेजिङ्ग सेवाको शुल्कबाट प्राप्त रकम,

(च) ओषधीजन्य सामग्री बिक्री वापत व्यवस्थापन समितिले प्राप्त गर्ने रकम,

(छ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त हुने रकम।

(३) व्यवस्थापन समितिले उपदफा (२) को खण्ड (घ) बमोजिम कुनै रकम प्राप्त गर्नु अघि मन्त्रालय मार्फत नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम व्यवस्थापन समितिमा प्राप्त भएको रकम प्रदेश लेखा नियन्त्रककार्यालय वा प्रदेश लेखा नियन्त्रक ईकाई कार्यालयको विविध खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ।

तर प्रदेश सरकार वा संघीय सरकारको बार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिम प्राप्त हुने रकम विविध खातामा जम्मा गरिनेछैन।

(५) व्यवस्थापन समितिको तर्फबाट गरिने सम्पूर्ण खर्च उपदफा (२) बमोजिमको कोषबाट व्यहोरिनेछ।

(६) व्यवस्थापन समितिको कोषको खाता सञ्चालन सदस्य सचिव र स्वास्थ्य संस्थाको लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट सञ्चालन हुनेछ।

(७) यस दफा बमोजिम प्रत्येक जिल्लाका अस्पताल र आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको व्यवस्थापन समितिको कोषको सञ्चालन तत् तत् स्वास्थ्य संस्थाको नामबाट छुट्टाछुट्टै सञ्चालन हुनेछ।

(८) व्यवस्थापन समिति र सो समितिको कोष सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२६३. लेखा र लेखा परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था: (१) व्यवस्थापन समितिको आय व्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको ढाँचा बमोजिम राख्नु पर्नेछ।

(२) व्यवस्थापन समितिले तोकिए बमोजिम व्यवस्थापन समितिको आय व्ययको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्नु पर्नेछ।

(३) व्यवस्थापन समितिको आन्तरिक लेखा परीक्षण प्रदेश लेखा नियन्त्रक इकाई कार्यालय र अन्तिम लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ।

(४) मन्त्रालयले चाहेमा व्यवस्थापन समितिको आय-व्ययको लेखा, नगदी, जिन्सी वा अन्य कागजात जुनसुकै बखत जाँचन गर्न सक्नेछ।

(५) व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।"

१९. मूल ऐनको दफा २८ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २८ को उपदफा (१) पछि देहायको उपदफा (१क) र (१ख) थप गरिएको छ:

"(१क) उपदफा (१) बमोजिम गर्भवती महिला र गर्भमा रहेको शिशुको स्वास्थ्य अवस्था पहिचान गर्न र त्यसरी पहिचान गर्दा कुनै जटिलता देखिएमा समयमै रोकथाम तथा उपयुक्त स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्नका लागि पाठ्यक्रम निर्माण गरी गराई नर्सिङ्ग स्टाफलाई आधारभूत अल्ट्रासाउण्ड तालिम प्रदान गर्न सक्नेछ।

(१ख) उपदफा (१क) बमोजिम आधारभूत अल्ट्रासाउण्ड तालिम प्राप्त नर्सिङ्ग स्टाफले पोर्टेबल अल्ट्रासाउण्ड मेशिनबाट गर्भवती महिलाको गर्भ र गर्भमा रहेको शिशुको अल्ट्रासाउण्ड गरी स्वास्थ्य जाँच मात्र गर्न गराउन सक्नेछन।"

२०. मूल ऐनको दफा ४८ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ४८ को उपदफा (२) को सट्टा देहाय बमोजिमको उपदफा (२) राखिएको छ:

"(२) उपदफा (१) बमोजिम आपूर्ति गरिने खोप देहाय बमोजिम भएमा आपूर्ति गर्न सकिनेछ:

(क) असल उत्पादन प्रक्रिया (GMP) अपनाई उत्पादन भएको,

(ख) विश्व स्वास्थ्य संगठनबाट गुणस्तरयुक्त रहेको भनी प्रमाणित भएको,

(ग) ओषधी व्यवस्था विभागमा सूचीकृत भएको।"

२१. मूल ऐनको दफा ५६ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ५६ को उपदफा (२) को सट्टा देहाय बमोजिमको उपदफा (२) राखिएको छ:

"(२) गुणस्तरीय आयुर्वेद औषधी उत्पादन सम्बन्धी व्यवस्था औषधी उत्पादन संहिता, २०४१ ले तोके बमोजिम हुनेछ।

२२. **मूल ऐनको दफा ५७ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा ५७ को उपदफा (१) मा रहेको पाँच भन्ने शब्दको सट्टा सात भन्ने शब्द राखिएको छ:

२३. **मूल ऐनको दफा ६३ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा ६३ को सट्टा देहाय बमोजिम दफा ६३ राखिएको छ:

"६३. **नसर्ने रोगको रोकथाम र नियन्त्रण:** (१) नसर्ने रोगको पहिचान, रोकथाम, उपचार र नियन्त्रणका लागि समय समयमा स्वास्थ्य परीक्षण गर्नु र गराउनु सबै नागरिकको कर्तव्य हुनेछ।

(२) नसर्ने रोगको रोकथाम र नियन्त्रणका लागि प्रवर्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक र प्रशामक सेवा तथा रोगका जोखिम न्युनीकरण सम्बन्धी कार्यक्रम मन्त्रालयले प्राथमिकताका साथ सञ्चालन गर्नु पर्नेछ।

(३) नसर्ने रोगको पहिचान, रोकथाम र नियन्त्रण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।"

२४. **मूल ऐनमा दफा थप:** मूल ऐनको दफा ६५ पछि देहाय बमोजिमको दफा ६५क थप गरिएको छ:

"६५क. **ओषधी, फार्मसी, प्रेस्क्रिप्सन, बिक्री वितरण र नियमन:** (१) अस्पतालले राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम अस्पताल परिसरभित्र त्यस्तो अस्पतालले उपलब्ध गराउने स्वास्थ्य सेवाको लागि आवश्यक पर्ने ओषधी, ओषधीजन्य पदार्थ र स्वास्थ्य औजार उपलब्धताको सुनिश्चित हुने गरी आफ्नै फार्मसी स्थापना र सञ्चालन गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना भएको फार्मसीबाट बिरामीलाई सुपथ मूल्यमा ओषधी, ओषधीजन्य पदार्थ र स्वास्थ्य औजार तथा उपकरणहरूबाट नियमित स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम ओषधी र ओषधीजन्य पदार्थको सुपथ मूल्य, स्वास्थ्य सेवा र उपकरणहरूबाट प्रदान गरिने सेवाको शुल्क निर्धारण गर्न मन्त्रालयले ओषधीको अधिकतम खुद्रा मूल्य तथा सेवा शुल्क निर्धारण समिति गठन गर्नु पर्नेछ। समिति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था मन्त्रालयले तोके बमोजिम हुनेछ।

(४) अस्पताल परिसर भित्र उपदफा (१) बमोजिम स्थापना भएको फार्मसी बाहेक अरु कुनै पनि प्रकारको फार्मसी सञ्चालन गर्न पाइनेछैन।

तर यो उपदफा प्ररम्भ हुनु अघि प्रदेश मातहत रहेको अस्पतालमा आफ्नो फार्मसी बाहेक अन्य फार्मसी सञ्चालनमा रहेको भए यो उपदफा प्रारम्भ भएपछि त्यस्तो

फार्मेसीलाई संस्थाको परिसरबाट अन्यत्र स्थानान्तरण गर्न सम्बन्धित अस्पतालले नब्बे दिनको समय दिई हटाउन सक्नेछ।

(५) फार्मेसीले तोकिएको गुणस्तर, मापदण्ड र मूल्य बमोजिम ओषधी बिक्री वितरण गरेको वा नगरेको सम्बन्धमा राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार अनुगमन र नियमन मन्त्रालयले गर्नु पर्नेछ।

(६) ओषधीको निगरानी, समुचित प्रयोग र प्रवर्धन गर्न तथा सुक्ष्म जीव निरोधक प्रतिरोधक न्यूनीकरण कार्य मन्त्रालयले गर्नु पर्नेछ।

(७) स्वास्थ्य संस्था र ओषधी बिक्रेताले ओषधीको तोकिए बमोजिमको गुणस्तर कायम रहने गरी खरिद, भण्डारण तथा वितरण गर्नु पर्नेछ।

(८) स्वास्थ्य संस्थाका चिकित्सकले विरामीका लागि उपलब्ध भएसम्म अस्पतालको भण्डार वा फार्मेसीमा रहेको ओषधी मात्र सिफारिस गर्नु पर्नेछ।

(९) प्रदेश मातहत रहेको अस्पतालले आफ्नो फार्मेसीबाट प्राप्त गरेको आम्दानीलाई फार्मेसीको लागि आवश्यक पर्ने ओषधी र सोको सुदृढीकरणको लागि खर्च गर्नुपर्नेछ। यसको लागि सम्बन्धित फार्मेसीले छुट्टै खाता खोली खर्च एवं आम्दानी बाध्नु पर्नेछ।

(१०) कुनै पनि ओषधीको बिक्री वितरण गर्दा ओषधी स्तर नियमावली, २०४३ बमोजिम चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीको सिफारिसमा मात्र गर्नु पर्नेछ।

(११) फार्मेसी र प्रदेश मातहतका अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले देहाय बमोजिम उत्पादन भएका ओषधी मात्र खरिद, बिक्री र वितरण गर्न पाइनेछ :

(क) असल उत्पादन प्रक्रिया (Good Manufacturing Practice-GMP) अपनाई उत्पादन भएको र

(ख) प्रादेशिक वा संघीय ओषधी नियमन निकायमा सूचीकृत भएको र सो निकायबाट स्तर निर्धारण भएको।

(१२) ओषधीको उत्पादन, गुणस्तर निर्धारण वा परीक्षण, भण्डारण, बिक्री वितरण, विसर्जन, तथा फार्मेसी दर्ता, अनुमति, सञ्चालन, अनुगमन, नियमन, नवीकरण गर्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।"

२५. मूल ऐनको दफा ६७ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ६७ को उपदफा (१) को "(१)" झिकिएको छ।

२६. मूल ऐनको दफा ७१ मा थप: मूल ऐनको दफा ७१ को उपदफा (५) पछि देहाय बमोजिमको उपदफा (६) र (७) थप गरिएको छ:

"(६) मन्त्रालयले कुनै स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठान वा स्वास्थ्य संस्था वा शिक्षण संस्था मार्फत एनेस्थेटिक सहायकको तालिम प्रदान गर्न र त्यस्ता तालिम प्राप्त व्यक्तिबाट स्वास्थ्य संस्थामा एनेस्थेसिया सेवा प्रदान सम्बन्धि कार्य गराउन सक्नेछ।

(७) स्वास्थ्य आपतकालीन सेवा, एनेस्थेसिया तालिम र स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।"

२७. **मूल ऐनको दफा ७२ मा थप:** मूल ऐनको दफा ७२ को उपदफा (२) पछि देहाय बमोजिमको उपदफा (३), (४), (५), (६) र (७) थप गरिएको छ:

"(३) गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न प्रदेश र स्थानीय तह अन्तर्गतका स्वास्थ्यकर्मीको ज्ञान, सीप, दक्षता र क्षमता अभिवृद्धिका लागि स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम र तालिमको व्यवस्थापन, अनुगमन र नियमन मन्त्रालयले गर्नु पर्नेछ।

(४) प्रदेश भित्रका सरकारी, सामुदायिक, राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय गैह्र सरकारी र निजी स्वास्थ्य संस्थाबाट योजना र कार्यान्वयन हुने सबै स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम, तालिम र सञ्चार माध्यममा सम्प्रेषण हुने सन्देश वा सूचनाहरू मन्त्रालयको सहमतिमा मात्र विकास र सञ्चालन गर्नु पर्नेछ।

(५) स्वास्थ्य सम्बन्धी एक वर्ष सम्मका कोर्ष वा तालिमको प्रत्यायन (Accreditation) र प्रमाणीकरण (Certification) मन्त्रालयले गर्नेछ।

(६) स्वास्थ्य सम्बन्धी क्लिनिकल कार्यक्रम र तालिम सञ्चालन का लागि आवश्यक पर्ने कार्यक्रम र तालिम साइटको विज्ञ सहितको टोलीबाट प्रदेश मातहतका स्वास्थ्य संस्थामा अनुगमन र मुल्यांकन गरी गराई कार्यक्रम र तालिम साइटको स्वीकृति मन्त्रालयले दिन सक्नेछ।

(७) स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम, तालिम र सञ्चार माध्यममा सम्प्रेषण हुने सन्देश/सूचना सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।"

२८. **खारेजी र बचाउ:** (१) प्रदेश भित्रका अस्पतालको सञ्चालन र व्यवस्थापन आदेश, २०७५ खारेज गरिएको छ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत कायम रहेका अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारी स्वतः पदमुक्त हुनेछन्।

(३) प्रदेश भित्रका अस्पतालको सञ्चालन र व्यवस्थापन आदेश, २०७५ बमोजिम भए गरेका काम कारवाहीहरू यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ।

(४) "प्रदेश स्वास्थ्य सेवा (पहिलो संशोधन) अध्यादेश २०७९" बमोजिम भए गरेका काम कारवाहीहरू यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ।